

IZABELA SUDRAWSKA

SEKCJA WYMIANY ZAGRANICZNEJ

W strukturze organizacyjnej Biblioteki Uniwersyteckiej KUL Sekcja Wymiany Zagranicznej jest jednym z działów podlegającym bezpośrednio Dyrekcji. Od samego początku do rozwoju tej komórki Dyrekcja przywiązywała bardzo wielkie znaczenie, poświęcając dużo czasu planowemu zorganizowaniu i ukierunkowaniu pracy działu. Zdając sobie sprawę, że biblioteka naukowa oparta wyłącznie na publikacjach krajowych, bez najaktualniejszych wydawnictw zagranicznych, szybko przestałaby się liczyć wśród ważniejszych ośrodków uniwersyteckich, skierowano szczególną uwagę na tę agendę Oddziału Gromadzenia.

Nie od rzeczy będzie tu wspomnieć, że wobec braku subwencji dewizowych dla Biblioteki, niemal jedyną formą pozyskania publikacji zagranicznych jest wymiana wydawnictw własnych lub dary osób jej życzliwych. Cała praca spoczywa na Sekcji, która nawiązując kontakty z bibliotekami uniwersyteckimi, instytutami naukowymi, redakcjami czasopism czy wybitnymi naukowcami z całego świata, uzyskuje w ten sposób większość cennych nabytków.

Sekcja Wymiany Zagranicznej nie od razu ukształtowała się w formie obecnie istniejącej. Spróbujemy zatem prześledzić jej historię i ewolucję.

W okresie międzywojennym władze uniwersyteckie zdawały sobie sprawę, że jest rzeczą niemożliwą istnienie biblioteki uczelnianej bez systematycznego podnoszenia zbiorów do poziomu bieżącej nauki Zachodu. Przystąpił więc Uniwersytet do organizowania wymiany zagranicznej. Nie odbywało się to jednak drogą bezpośrednich kontaktów ale za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych, które utworzyło Biuro Międzynarodowej Wymiany Wydawnictw i działało za granicą poprzez swe poselstwa i konsulaty. Ówczesne władze państwowe przykładały do tej formy uzupełniania zbiorów dużą wagę, o czym świadczą liczne pisma skierowane do władz Uniwersytetu o możliwości nawiązania kontaktów z poszczególnymi instytucjami naukowymi oraz przyznanie Katolickiemu Uniwersytetowi Lubelskiemu przez Min. Pocht i Telegrafów znacznej, bo 50% zniżki od taryfy przesyłkowej dla paczek zawierających wydawnictwa polskie wysyłane za granicę.

Uniwersytet Lubelski przystąpił w r. 1921 do wydawania „Biblioteki Uniwersytetu Lubelskiego”, mającej obejmować rozprawy pracowników naukowych KUL, z przeznaczeniem 60 egzemplarzy każdej publikacji do wysyłki za granicę. Od 1923 r. zaczyna się ukazywać druga seria rozpraw wydawana przez Towarzystwo Wiedzy Chrześcijańskiej, a od 1934 r. publikacje Towarzystwa Naukowego KUL. Wydawnictwa te, będące przeglądem dorobku naukowego Uniwersytetu, stanowiły podstawowy materiał, na którym opierała się działalność Sekretariatu Propagandy, zajmującego się na Uniwersytecie sprawami wymiany zagranicznej.

Bardzo wcześnie, bo już w 1922 r., nawiązano kontakty z Francją, skąd sprowadzano dzieła przeważnie z zakresu filozofii, literatury i teologii, a następnie ze Stanami Zjednoczonymi i Wielką Brytanią, skąd napływały przede wszystkim dzieła prawnicze i ekonomiczne. Ogromna prężność rynku wydawniczego i bogactwo

wydawnictw Stanów Zjednoczonych sprawiły, że Min. Spraw Zagranicznych zalecało Uniwersytetowi nawiązanie kontaktów z tamtejszymi wydawnictwami.

Następnie w r. 1924 rozszerzono wymianę na kraje skandynawskie, a w dalszej kolejności na Włochy, Związek Radziecki, Czechosłowację i Niemcy.

Jak z tego widać, wymiana zagraniczna już w najwcześniejszej działalności Uczelni objęła swym zasięgiem wszystkie kraje, których wkład w naukę światową był najpoważniejszy.

Wymiana ta, skromna i niezbyt rozwinięta, nie była prowadzona systematycznie i planowo. Świadczą o tym ogromne luki w wydawnictwach poszczególnych punktów wymiennych. Jedynie uniwersytety w Paryżu, Louvain, Oslo, Mediolanie, Brnie, Notre Dame i Michigan nadsyłały dość systematycznie swoje publikacje. Luki w korespondencji i brak sprawozdań nie pozwalają również dokładnie określić ilości książek i czasopism otrzymanych w okresie międzywojennym. Katastrofalnie np. przedstawiała się sprawa czasopism, które napływały sporadycznie, stąd znaczne braki w niewielkiej i tak ilości tytułów czasopism.

Nie można jednak zupełnie nie dostrzegać dorobku międzywojennego w tym zakresie. Mimo niezorganizowanego i dorywczego charakteru wymiany zagranicznej, pozyskano szereg cennych pozycji jak np. dary Carnegie Endowment for International Peace, Comité de Coopération Intellectuelle de la Ligue des Nations, American Society of International Law, Universities Library for Central Europe, zbiory po ks. Cezarym z Rio Vermelho czy filozoficzny księgozbiór ks. K. Lutosałwskiego z Fryburga.

Tak więc, mimo oczywistych niedociągnięć i niedoskonałości prowadzonej w tej formie wymiany, podkreślić jednak trzeba, że jak na ówczesne warunki uczyniono wiele. A najważniejsze, że początek był zrobiony — okno na świat zostało otwarte.

O zorganizowanej akcji wymiany zagranicznej po drugiej wojnie światowej można mówić dopiero od r. 1949, kiedy to realizując polecenie ks. rektora Antoniego Słomkowskiego, powstaje biuro pn. „Dział Książki”, mieszczące się w gmachu KUL. Zadaniem jego była centralizacja zaopatrywania bibliotek zakładowych w książki i czasopisma naukowe poprzez wymianę wydawnictw Towarzystwa Naukowego KUL i dubletów przekazanych przez zakłady i Bibliotekę Główną. Prowadzono tu również zakup książek oraz prenumeratę czasopism zagranicznych i krajowych. Funkcję kierowniczką objęła Maria Strzeszewska przy współpracy Jadwigi Dembińskiej.

Dział Książki istniał do r. 1952. W okresie tym wymiana wydawnictw nie była zbyt ożywiona, nie przejawiano też większej inicjatywy w nawiązywaniu nowych kontaktów. Poza tym w polityce gromadzenia zbiorów kierowano się raczej potrzebami bibliotek zakładowych, mniej dbając o wzrost księgozbioru Biblioteki Uniwersyteckiej. Dział nie miał możliwości rozwoju w warunkach istniejącej decentralizacji, gdzie gromadzenie zbiorów uzależnione było od operatywności poszczególnych kierowników zakładów. Zwyciężyła więc koncepcja scentralizowania agend gromadzenia zbiorów w Bibliotece Uniwersyteckiej. Do niej, z dniem 1 września 1952 r., zostaje przeniesiony Dział Książki. Dyrekcja Biblioteki przejęła zakres pracy Działu i włączyła do ogólnego programu swej działalności.

W początkowym okresie ograniczono się do kontynuowania wymiany już zapoczątkowanej w Dziale Książki. Po odejściu z Biblioteki J. Dembińskiej w sierpniu 1953 r., korespondencję oraz sprawy związane z wymianą zagraniczną załatwiała mgr Helena Mańkowska, zatrudniona w sekretariacie Biblioteki.

Stan taki trwał do marca 1954 r., kiedy to na stanowisko kierownika Referatu Bibliotek Zakładowych powołano mgra Jerzego Falickiego, powierzając mu jedno-

cznie zorganizowanie wymiany zagranicznej. Od tej chwili zaznacza się stały wzrost ilości punktów wymiennych oraz ilość otrzymywanych i wysyłanych wydawnictw, ożywia się korespondencja, rośnie ilość krajów, z którymi Biblioteka nawiązuje stosunki wymienne. Warto tu zaznaczyć, że z inicjatywy Dyrekcji J. Falicki zapoznał się z pracą dobrze zorganizowanego działu wymiany zagranicznej przy Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Zebrane doświadczenia wykorzystał przy tworzeniu analogicznej placówki w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL.

Z pierwszego sprawozdania sporządzonego przez J. Falickiego wynika, że do dnia 31 I 1955 istniało łącznie 16 punktów, a już w lutym tegoż roku ilość ta wzrosła do 82. Dział zatrudniał jednego pracownika na 1/2 etatu i jednego stypendystę.

Po ustąpieniu J. Falickiego w maju 1956 r., miejsce jego zajął mgr Wiesław Müller, pracujący już na pełnym etacie; w miesiącu sierpniu zatrudniono mgr Halinę Sawecką, prowadzącą korespondencję w języku francuskim. W lutym 1957 kierownictwo działu przejął mgr Zbigniew Góralski, a miejsce H. Saweckiej zajęła w czerwcu 1957 mgr Barbara Pilarz.

Wraz z rozwojem poszczególnych agend Biblioteki i zaznaczającym się ciągle wzrostem korespondencji zagranicznej i wysyłki wydawnictw własnych, powstała potrzeba zreorganizowania tego działu pracy. Już z dniem 1 kwietnia 1958 r. sekretariat przekazał działowi załatwianie korespondencji oraz wysyłkę paczek z książkami.

Stan zatrudnienia powiększa się: dział liczy 2 pracowników pełnoetatowych i 2 stałych stypendystów. Mgr Eleonora Horoszkiewicz, zatrudniona etatowo w Katalogu Systematycznym, prowadzi korespondencję w języku angielskim w wymiarze dwu godzin dziennie. W sierpniu tegoż roku zaangażowana zostaje do prowadzenia korespondencji w języku niemieckim Aleksandra Cwiertnia, która z czasem przejmie również sprawy związane z zakupem wydawnictw zagranicznych.

W latach 1957—1958 zwrócono szczególną uwagę na czasopiśma bieżące, nawiązując na szeroką skalę kontakty z redakcjami czasopism zagranicznych. Sprawozdanie na 31 XII 1958 r. wykazuje, że nawiązano stosunki wymienne z 34 krajami, osiągając łącznie 313 stałych punktów wymiennych oraz 97 nadsyłających swe wydawnictwa w darze.

Początkowo organizacyjne i personalne związanie akcji wymiennej prowadzonej przez Bibliotekę z Referatem Bibliotek Zakładowych wydawało się pociągnięciem celowym w ówczesnym stanie rzeczy. Zadaniem obu agend było bowiem załatwianie spraw związanych z zakupem i wymianą książek oraz prenumeratą czasopism zagranicznych dla bibliotek zakładowych Uniwersytetu, a także redagowanie wykazów najnowszych nabytków wpływających do księgozbioru Uczelni. W obecnej sytuacji, przy ciągle rozrastających się stosunkach wymiennych Biblioteki z zagranicą i staraniach o wzbogacenie również własnego księgozbioru, połączenie ze sobą odmiennych w swym założeniu agend stało się przeżytkiem. Zaistniała więc konieczność oddzielenia Referatu Bibliotek Zakładowych od Działu Wymiany Zagranicznej.

W związku z powyższym z dniem 6 lutego 1959 r. Dyrekcja Biblioteki powierzyła kierownictwo Działu Wymiany Zagranicznej, a szczególnie prowadzenie wymiany z krajami anglosaskimi, dr. Witoldowi Nowodworskiemu. Korespondencję angielską nadal załatwiała E. Horoszkiewicz w porozumieniu z kierownikiem działu. Dotychczasowy kierownik Z. Góralski objął kierownictwo Referatu Bibliotek Zakładowych oraz prowadzenie korespondencji i załatwianie spraw związanych z zakupem książek zagranicznych i prenumeratą czasopism. W tymże czasie przy-

dzielono do działu na 1/2 etatu dra Kazimierza Paparę, zlecając mu załatwianie rozrachunków pieniężnych oraz prowadzenie korespondencji z krajami słowiańskimi.

Dopiero od tego czasu można mówić o istnieniu Działu Wymiany Zagranicznej w nowej, do dziś nie zmienionej formie. Powstały cztery odrębne referaty językowe — angielski, niemiecki, francuski i słowiański — obejmujące korespondencję w językach: angielskim, niemieckim, francuskim i polskim. Zreformowano układ korespondencji zakładając teozki dla poszczególnych instytucji, zreorganizowano pracę, rozszerzono akcję redakcyjną czasopism. Znacznie rozwinęła się korespondencja, wzrosła ilość nadsyłanych wydawnictw zagranicznych.

W kwietniu 1960 r. wakujące miejsce w referacie romańskim, po odejściu B. Piłorza, obejmuje mgr Izabela Sudrawska.

Z dniem 14 kwietnia 1961 r. Dział Wymiany Zagranicznej zespolony zostaje jako sekcja z Oddziałem Gromadzenia. Na stanowisko kierowniczkę powołano Aleksandrę Cwientnię, która pozostała na nim aż do swej śmierci w grudniu 1969 r.

W r. 1962 do referatu anglosaskiego przydziela się na 1/2 etatu mgra Waldemara Michalskiego, powierzając mu częściowo załatwianie spraw związanych z wymianą przy współpracy z E. Horoszkiewicz. Po jej odejściu z Biblioteki w 1964 r., Dyrekcja angażuje na pełny etat mgra Włodzimierza Gorzelaka, któremu powierza już całość prac związanych z wymianą w tym referacie. W 1967 r. miejsce jego zajmuje Maria Papara. Do 1966 r. Sekcja zatrudniała jednego stypendystę, głównie do pakowania paczek. Od tego zaś momentu czynność tę wykonuje, w ramach 1/2 etatu, emerytowany magazynier Jan Świątkowski.

Mimo fluktuacji kadr — szczególnie w referacie anglosaskim — lata 1961—1969 były dalszym etapem rozwoju działu. Wynikało to częściowo ze specyficznych zadań Sekcji tego okresu jako głównego a od 1962 r. (po odmówieniu Bibliotece przydziału dewiz na zakup wydawnictw importowanych) jedynego źródła na pozyskanie nowych książek zagranicznych. Kupno ograniczyło się jedynie do wydawnictw ciągłych, otrzymywanych jako kontynuacja złożonych do 1961 r. zamówień na fizyki dewizowe. A zatem na Sekcji Wymiany Zagranicznej spoczęło odpowiedzialne zadanie sprowadzania najnowszej literatury zagranicznej z zakresu interesujących Uczelnię dyscyplin.

Jako materiał wymienny służyły głównie wydawnictwa Towarzystwa Naukowego KUL, publikacja Ośrodka ABMK — *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* oraz *Zeszyty Naukowe KUL*. Rozwinęła się również zakrojona na szeroką skalę wymiana dubletów. W pewnych wypadkach, na życzenie odbiorców zagranicznych, zakupywano książki na rynku księgarskim lub prenumerowano czasopisma polskie.

W 1967 r., w związku ze skreśleniem z listy prenumeraty 160 czasopism zagranicznych, cały wysiłek działu został skierowany na zapewnienie ich kontynuacji w drodze wymiany czy darów.

Ten niezmiernie ważny dla Biblioteki odcinek pracy, bez którego racjonalne uzupełnienie księgozbioru stałoby się niemożliwe, wymagał stworzenia Sekcji możliwie dobrych warunków pracy. Jeśli chodzi o warunki lokalowe, to w początkowym okresie nie były one najlepsze. Wiązało się to z ogólnie trudnymi warunkami w tym względzie zarówno Uczelni jak i Biblioteki. Do końca 1959 r. Sekcja mieściła się w niewielkim pomieszczeniu na parterze gmachu. W styczniu 1960 r. uzyskała nieco większy lokal na pierwszym piętrze z przyległym magazynem; w kwietniu 1963 r. otrzymała na tym samym piętrze znacznie większy dwuizbowy lokal łącznie z magazynem. W 1968 r. uzyskano jeszcze dodatkowe pomieszczenie, co

stworzyło już całkiem znośne warunki pracy dla ciągle rozrastającego się i rozwijającego działu.

Tak dynamiczny rozwój Sekcji — jak już wspomniano — nie byłby do pomysłenia bez ciągłej troski i szczególnego zainteresowania jej pracą ze strony dyrektora, o. doc. dra Romualda Gustawa. Jemu zawdzięcza Sekcja wiele cennych inicjatyw i usprawnień organizacyjnych. Przykładem niech będą niektóre z nich.

Z inicjatywy Dyrekcji została zapoczątkowana w 1962 r. akcja wysyłania listów do profesorów teologii i filozofii za granicą, z prośbą o przysłanie dla Biblioteki wydanych przez nich dzieł i odbitek. Ogółem wysłano 711 listów, z czego odpowiedziało ok. 30% adresatów, przy czym często nie ograniczyli się oni do jednorazowej wysyłki swych prac, lecz nadsyłali je w miarę ich publikowania. Akcja taka wynikała z ogólnej tendencji ukierunkowania pracy działu pod kątem specjalizacji Biblioteki tj. gromadzenia wydawnictw przede wszystkim z dziedziny teologii, religioznawstwa i filozofii.

Dużym usprawnieniem pracy Sekcji stały się niektóre nowe formy organizacyjne, by wspomnieć tylko o koncepcji utworzenia czterech odrębnych referatów językowych, założeniu teczek dla poszczególnych instytucji czy wprowadzeniu kartotek akcesyjnych dla otrzymanych i wysyłanych druków ciągłych.

Znaczne sukcesy wymiany zagranicznej nasunęły pomysł urządzania cotygodniowych wystaw ważniejszych nabytków. Mają one na celu nie tyle reklamę własnych osiągnięć, ile umożliwienie czytelnikowi zorientowania się, jakie nowe i ciekawsze książki pojawiły się w Bibliotece.

Żywym zainteresowaniem cieszyła się urządzona w styczniu 1970 r. wystawa życzeń świątecznych i noworocznych napływających do Biblioteki, stanowiąca ciekawy przegląd jej kontaktów.

Rezultaty ścisłej współpracy Sekcji z Dyrekcją nie dały długo na siebie czekać. Dział rozciągnął sieć swych kontaktów na wszystkie kontynenty świata. Ilustruje to w sposób wyraźny załączony wykaz. Ze sprawozdania na 31 XII 1969 r. wynika, że Biblioteka utrzymuje kontakt z 41 państwami (w tym z 22 europejskimi). Ilość punktów wymiennych wynosi 428, stałych ofiarodawców posiada 226.

Wśród wielu cennych nabytków wspomnieć warto o niektórych darach. W 1962 roku Biblioteka otrzymała wartościowe dzieła niemieckie z zakresu teologii, dzięki staraniom ojca E. Klose OP. Z okazji Millenium, jako wyraz więzi z Macierzą, nadszedł w r. 1967 dar Polonii australijskiej zawierający ciekawy zestaw australianoń. Z okazji Jubileuszu 50-lecia KUL, rektor Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, prof. dr H. Carrier SI, w dowód braterskiej więzi łączącej oba uniwersytety, zapewnił Bibliotece stałą prenumeratę wszystkich wydawnictw Gregorianum wraz z uzupełnieniem olbrzymich luk istniejących w naszych zbiorach. I wreszcie dwa ostatnio otrzymane, bardzo duże księgozbiory z Francji, obejmujące w większości dzieła klasyków literatury francuskiej i angielskiej oraz naukowe prace o tematyce religijnej. Pierwszy (liczący 2.255 vol. druków zwartych i 927 zesz. czasopism) był darem śp. rektora Instytutu Katolickiego w Paryżu, arcybpa E. Blanchet; drugi (1.624 vol. druków zwartych i 81 zesz. czasopism) został przesłany przez Librairie Saint-Paul w Paryżu, spełniającej ostatnią wolę anonimowego ofiarodawcy przekazującego Bibliotece znaczną część swego naukowego księgozbioru.

Po śmierci długoletniej kierowniczki działu, prowadzącej jednocześnie referat germański, Aleksandry Cwiertni, kierownictwo zostało powierzone I. Sudrawskiej a referat germański objęła Adelajda Trembaczowska.

Nowe kierownictwo przejęło dział już zorganizowany, w pełni rozwoju, ze stałą obsadą personalną, na którą składał się zespół osób o sporym stażu i doświadczeniu, nie zachodzi więc potrzeba generalnych zmian.

Niemniej, zdając sobie sprawę, że zastany „status quo” nie jest idealny, a dążąc do osiągnięcia jak najlepszych rezultatów w pracy działu, w dalszym jej toku postawiono sobie za cel zrealizowanie następujących postulatów:

1. Mimo dość pokażnej ilości posiadanych czasopism zagranicznych, skierować szczególną uwagę na pozyskanie nowych, wartościowych czasopism naukowych, zgodne z kierunkiem specjalizacji Biblioteki.
2. Dołożyć wszelkich starań do skompletowania możliwie jak największej ilości czasopism już posiadanych.
3. Rozszerzyć wymianę dubletów z bibliotekami uniwersyteckimi.
4. W prowadzonej wymianie wydawnictw zlikwidować do minimum przypadkowość nadsyłanych pozycji poprzez wysyłanie konkretnych dezyderatów.
5. Dalsze wprowadzanie drobnych usprawnień organizacyjnych czy biurowych (np. założenie kartoteki instytucji zagranicznych, z którymi Biblioteka pozostaje w kontakcie, w miejsce dotychczasowej księgi tychże).

Czy uda się sprostać tym zadaniom — zależeć to będzie od wysiłku całego działu i życzliwości naszych przyjaciół za granicą.

ZASIĘG KONTAKTÓW BIBLIOTEKI UNIwersYTECKIEJ KUL

I. KRAJE EUROPEJSKIE

1. Anglia:

Buckfastleigh, Cambridge, Edinburgh, Gloucester, Keele, London, Manchester, Newcastle, Oxford, Pershore, Sheffield, St. Andrews, Stanmore, Ware, Wigan.

2. Austria:

Feldkirch, Graz, Innsbruck, Klosterneuburg, Linz, Salzburg, Wien.

3. Belgia:

Bruges, Bruxelles, Chevetogne, Gent, Heverlee, Liège, Louvain, Namur, Tournai, Wavre.

4. Bułgaria:

Sofia.

5. Czechosłowacja:

Bratislava, Brno, Kvetinov, Liberec, Martin, Olomouc, Opava, Praha, Ružomberok, Sliače, Tešín.

6. Dania:

Aarhus, København.

7. Finlandia:

Åbo, Helsinki, Turku.

8. Francja:

Angers, Boulogne-sur-Seine, Grenoble, Issy-les-Moulineaux, Langres, Ligugé, Lille, Lyon, Montpellier, Neuilly-sur-Seine, Orsay, Paris, Pau, Poitiers, Saint-Germain-en-Laye, Sèvres, Strasbourg, Taizé, Toulouse.

9. Grecja:

Athene, Thessalonike.

10. Hiszpania:

Barcelona, Calahorra, Granada, Madrid, Pamplona, Salamanca, Santander.

11. Holandia:

Amsterdam, Dordrecht, Nijmegen, Rotterdam, s-Hertogenbosh.

12. Irlandia:

Dublin, Maynooth.

13. Jugosławia:

Beograd, Ljubljana, Maribor, Visoko, Vranje, Split, Zagreb.

14. Norwegia:

Bergen, Oslo.

15. NRD:

Bautzen, Berlin, Erfurth, Greifswald, Halle, Hönow, Jena, Leipzig, Magdeburg, Rostock.

16. NRF:

Aachen, Abensberg, Bad Dürkheim, Bad Godesberg, Baden-Baden, Bamberg, Berlin, Beuron, Bielefeld, Bochum, Bonn, Braunschweig, Bremen, Darmstadt, Düsseldorf, Erlangen, Essen-Werden, Flensburg, Freiburg i.Br., Frankfurt a.M., Fulda, Giessen, Göttingen, Göttersloh, Hamm, Hamburg Heidelberg, Helmeringhausen, Herne/Westfalen, Karlsruhe, Kiel/Wick, Köln, Mainz, Marburg, Meisenheim/Glau, Meitingen/Augsburg, München, Münster/Westf., Neuwied a.Rhein, Nürnberg, Paderborn, Regensburg, Saarbrücken, Scheidegg/Allgäu, Stuttgart, St. Tönitz bei Crefeld, Tübingen, Waldenbergen, Würzburg.

17. Rumunia:

Bucuresti.

18. Szwajcaria:

Bern, Fribourg, Genève, Immensee, Lausanne, Luzern, Schöneck, Solothurn, Walperswil, Zürich.

19. Szwecja:

Göteborg, Lund, Stockholm, Uppsala.

20. Węgry:

Budapest, Debrecen, Győr, Pécs.

21. Włochy:

Bari, Bologna, Brescia, Città del Vaticano, Firenze, Genova, Milano, Padova, Roma, Trieste, Vicenza.

22. ZSRR:

Leningrad, Lwiv, Minsk, Moskwa, Wilnius.

II. KRAJE INNYCH KONTYNENTÓW

1. Argentyna:

Buenos Aires, San Miguel.

2. Australia:

Adelaide, Greenacres, Manly, Sydney.

3. Brazylia:

Brasilia, Campinas, Petropolis, Porto Alegre, Rio de Janeiro, Sao Paulo.

4. Chile:

Santiago.

5. Chiny:

Pekin.

6. Filipiny:

Manila.

7. India:

Bombay, New Delhi.

8. Izrael:

Jerozolima.

9. Japonia:

Kobe, Nara, Tokyo.

10. Kanada:

Alberta, Calgary, Fredericton, Montréal, Québec, Ottawa, Toronto, Vancouver.

11. Kolumbia:

Bogota, Medellin.

12. Kongo:

Bukavu, Kinshasa.

13. Kuba:

Habana.

14. Liban:

Beirut.

15. Meksyk:

Mexico.

16. Nowa Zelandia:

Auckland, Christchurch.

17. Urugwaj:

Montevideo.

18. USA:

Ann Arbor, Atchison, Baton Rouge, Berkeley, Bloomington, Boston, Boulder, Brooklyn, Buffalo, Cambridge, Carbondale, Chapel Hill, Charlottesville, Chestnut Hill, Chicago, Collegeville, Columbus, Dallas, Dayton, Durham, Elmhurst, Eugene, Haverford, Houston, Ithaca, Jellow Springs, Kansas City, Lafayette, La Jolla, Lexington, Los Angeles, Madison, Milwaukee, Myerstown, New Haven, New Orleans, New York, Newton Centre, Notre Dame, Orchard Lake, Philadelphia, Pine City, Pittsburgh, Princeton, Quincy, Rensselaer, San Francisco, San Jose, Santa Barbara, St. Louis, St. Marys, St. Bonaventure, Stockbridge, South Nashville, Urbana, Villanova, Washington, Weston.

19. Wenezuela:

Caracas.

HENRYK ADAMCZUK

ODDZIAŁ OPRACOWANIA ALFABETYCZNEGO DRUKÓW ZWARTYCH NOWYCH

Dział opracowania przechodził różne formy w swej strukturze organizacyjnej. Początkowo złączony był z innymi agendami Biblioteki, później, już jako samodzielna komórka organizacyjna, zależnie od okoliczności i warunków, przyjmował różne nazwy.